

ΞΕΝΙΣΜΟΙ ΕΝ ΤΗΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΙ ΓΛΩΣΣΗΙ.*

Ἐν τούτοις ὑπὸ πάντων ὄμολογεῖται, ὅτι ἐν τῇ τῶν τύπων ἀρθρονίξ καὶ τῇ μετὰ τούτων συνεχομένῃ λεπτῇ τῶν νοημάτων διακρίσει ἔγκειται πλεονέκτημα ἀντιλήψεως καὶ κρίσεως, ὅπερ σαφῶς τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων ἔθνων μαρτυρεῖ, διὸ καὶ ἡ σπουδὴ τῶν γλωσσῶν αὐτῶν καθ' ἔκυτάς κρίνεται ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν ἀριστον τοῦ πνεύματος ἀσκητήριον (Schulung des Geistes). Αἱ καταλήξεις περιάπτουσιν εἰς τὰς λέξεις νεῦρα καὶ μῆνες ποιούσιν αὐτὰς κινούμενα καὶ ἐνεργὰ ὄντα, ἐν ᾧ ἐν ταῖς νεώτεραις γλώσσαις αἱ λέξεις καθ' ἔκυτάς φαίνονται νεκραὶ καὶ ἀψυχοὶ. Τὸ πλήθος τῶν καταλήξεων ἔχει καὶ τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι ἡ ἀκοή ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τῶν εἰς ἀλλήλας ἀναφερομένων λέξεων, αἱ δὲ περίοδοι προσκτῶνται συμμετρίαν τινά· τούναντίον δὲ οἱ νεώτεραι τῶν γλωσσῶν ἐνδεεῖς οὖσαι καταλήξεων διὰ τῆς ἀκάμπτου τῶν λέξεων παραχθέσεως ἡ συγκόπτουσι τὴν ζωρὰν ἔκφρασιν τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθημάτων ἡ ἀναγκάζουσι τὸν ἀκούοντα μετά τινος κόπου ν' ἀνακτήσῃ τὴν πρὸς ἀλληλα σχέσιν τῶν μελῶν τῆς περιόδου. 'Απλῶς δ' εἰπεῖν αἱ μὲν νεώτεραι γλώσσαι δὲν προσέχουσι τὰ ὥτα, ἀλλὰ τρέπονται εὐθέως τὴν ἐπὶ τὸ πνεύμα ὄδόν, αἱ δὲ κλασικαὶ διεγείρουσαι τὴν ἀκούην ὑποβοηθοῦσι πως τὴν διάνοιαν, οἷον δὲ ἀνακρούσεως προμηνύουσαι τὸ ἐν ταῖς λέξεσιν νόημα. Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου περὶ τῶν γλωσσῶν τῆς Ἰνδογερμανικῆς ὄμοφυλίας.

Τάδε δὲ διακρίνουσι τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν τῶν ἄλλων ὄμοφύλων γλωσσῶν. 'Ως πρὸς τοὺς φθόγγους ἔχει αὗτη τὴν χρυσὴν μεσότητα, ἡς μετέχουσι πάντα τὰ διακονητικὰ ἔργα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἵσα ἀπέχουσα τῆς τε πληθώρας καὶ τῆς ἐνδείας τῶν ὄμοφύλων γλωσσῶν. 'Η Σανσκρίτη, ἡτις ἔχει τὰ δευτερεῖα κατά τε τὸ ὑψος καὶ τὸ κάλλος τοῦ λόγου, ὑπερέχει μὲν τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ τὸ πλήθος τῶν συμφώνων, ἀλλ' ὑπολείπεται πολὺ αὐτῆς κατὰ τὰ βραχέα φωνήντα, διὸ ἡ ἀλληλας ἐμμελεστάτη τῶν Ἰνδῶν ποίησις διὰ τὴν μονότονον τοῦ βραχέος ἀλφα ἐπιφορὰν σρόδρα λυπεῖ τὴν ἀκοήν. 'Η Ἑλληνικὴ γλώσσα τούναντίον πλὴν τοῦ πλήθους τῶν φθόγγων ἔχει καὶ ἀλλας ποικιλωτάτας ἐκ συμπλοκῆς τῶν φωνήντων παραγομένας φωνάς. 'Ως πρὸς δὲ τὴν εὐφωνίαν αἱ μὲν ἀλλας συνθίθουσαι ἡ ἀποκέρουσαι τὰς καταλήξεις κατέστησαν ἀσθενὴ τὸν λόγον· ἡ δὲ Ἑλληνικὴ γλώσσα ἐποιήσατο μὲν χρῆσιν τῆς εὐφωνίας, ἐξ ὧν τὰ πολλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῶν λέξεων πάθη, ἔκθλιψις, κράσις, ἀφαίρεσις, συναίρεσις, συγκοπὴ κ.τ.λ., ἀλλ' ἡ κλίσις πρὸς τὴν ὄρθην μεσότητα, διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀρετὴ κατ' Ἀριστοτέλην, ἡγαγεν αὐτὴν εἰς ἐναρμόνιον μίζειν τῶν φωνήντων καὶ τῶν συμφώνων, ὥστε οὐδὲμοῦ ἀπώλεσε τῆς χάριτος ἡ εὐφωνίας ἔνεκ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου

καὶ κατέστη οὕτως ἐπιτηδεία εἰς τὰ ποικιλώτατα τῆς ποιήσεως καὶ τῆς λογογραφίας εἴδη.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα ἐκ τῆς κυρίας Ἐλλάδος, ἐνθα πιθανώτατα ἐμφώθη, ἐξηπλώθη ὑστερον ἀνά τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κάτω Ἰταλίαν, τὴν Σικελίαν, τὰς νήσους καὶ τὰς διεσπαρμένας ἀποικίας. 'Αλλ' ὅσῳ μᾶλλον διεδίδοτο καὶ ἐξηπλώυτο εἰς χώρας ποικιλούσας κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐδάφους, τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα, τοσούτῳ παρήλλασε καὶ μετεγχρηστίζετο κατὰ τὴν ιδιαίτερον ἐκάστη χώρα φύσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ῥυμιζουμένην δίαιταν καὶ ἀσχολίαν τῶν κατοίκων. 'Η κατὰ τόπους αὔτη διαφορὰ ἐπὶ τοσοῦτον σὺν τῷ χρόνῳ ἐπετέθη, ὥστ' ἐν τέλει διεκρίθησαν διάλεκτοι, πρῶτος δὲ ὁ "Ομηρος ἐν τῇ Ὁδυσσείᾳ (Τ 172—175) μνεῖν ποιεῖται διαλεκτικῆς διαφορᾶς τῶν ἐν Κρήτῃ Ἐλλήνων.

«Κρήτη τις γαῖας» ἔστι, μέσω ἐνὶ οἴροι πότερον,
καὶ πίειρα, περίφρονος· ἐρ δ' ἄρθρωποι
πολλοί, ἀπειρόστοι, καὶ ἐρρήκοστα πόληες·
ἄλλη δ' ἄλλωρ γλώσσα μεμιγμένη·

Τοιαῦται παλαιόθεν διαστελλόμεναι διάλεκτοι ἦσαν τέσσαρες· ἡ Αἰολία, ἐξ ἡς πιθανῶς ἀπεσπάσθη ἡ Δωρίς, καὶ ἡ Ἰαρ., ἐξ ἡς φαίνεται προελθούσα τελευταία ἡ Ἀτθίρ.

Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν διεσπάσθη ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα εἰς διαλέκτους, οὐδένα παιοῦμαι λόγον, πρῶτον μὲν διότι τοιαῦτη ἔρευνα ἥθελεν ἀποπλανήσεις ἡμᾶς εἰς πέλαγος λόγων, ἐπειτα δὲ διότι τὸ σκοτεινόν τοῦτο ζήτημα δέν εἶναι δύνατὸν ἀποχρώντως νὰ διευκρινηθῇ, διότι ὁ χωρισμὸς ἀπ' ἀλλήλων τῶν διαλέκτων ἐγένετο ἐν χρόνοις παλαιοτάτοις καὶ πολλῷ προγενεστέροις πάσης ιστορικῆς παραδόσεως, δύναμένης νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρίχ καὶ βάσις ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης.

Ἄλλα καὶ τὰ περὶ τοῦ χαρακτήρος ἐκάστης τῶν διάλεκτων, εἰ καὶ πλεῖστα ἡδη ὑπὸ σοφῶν ἐγράφησαν, μένουσιν εἰσέτι ἀνεξαριθμώτα διὰ τοὺς ἔξης λόγους. Πρῶτον τὰ περιστώμέντα εἰς ἡμᾶς διαλεκτικὰ μνημεῖα ἀνάγονται εἰς χρόνους, καθ' οὓς οἱ διάφοροι τῆς Ἐλλάδος λαοὶ εἶχον ἥδη ἔλθει εἰς ἀμεσον συγχρωτισμὸν καὶ ὑποστῆσαι ἀμοιβαίκιν συγχώνευσιν· οὐδὲμίας δροὶ διάλεκτοι κατέλιπεν ἡμῖν μνημεῖα ἀμιγῆ καὶ ἀπηλλαγμένα ἀλλοτρίας ἐπιδράσεως. Δεύτερον ἐν τοῖς σωζόμενοις διαλεκτικοῖς μνημεῖοις καὶ συγγράμμασι δέν ἐκπροσωποῦνται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ καὶ αἱ τέσσαρες διάλεκτοι· ἐν ᾧ λ. χ. τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου σύζονται πλεῖσται καὶ σπουδαιόταται συγγραφαί, τῆς δὲ Ἰωνικῆς ἱκαναί, τὰ λείψανα τῆς Δωρικῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου εἶναι ἀνεπαρκῆ καὶ ἀστικαντα ὅπως παράσχωσιν ἥμιν πλήρη καὶ σαρῆ περὶ αὐτῶν ἰδέαν. Τρίτος λόγος εἶναι ὅτι πολλάκις σπουδαιότατα συγγράμματα διαλέκτου τινὸς τυχαίαν συγχώνευσιν ἔργα ἐτεροφύλου χειρός. 'Ο Ηρόδοτος λ. χ. ἐγεννήθη μὲν καὶ ἀνετράφη ἐν Ἀλικαρνασσῷ, πόλει Δωρικῆ, ἀλλ' ἐγράψεν 'Ιαστί· ἡ διάλεκτος δροὶ αὐτοῦ δέν εἶναι ἀκριτος Ἰωνική οὐδὲ ἀπηλλαγμένη

*) "Ιδε ἀρ. 17, σελ. 333—335,

ὅλως ξένης ἐπιδράσεως, ως ἀπογράφωντας ἀπέδειξε τοῦτο ὁ ἐκ τῶν νεωτέρων αὐτοῦ ἐκδότην H. Stein ἐπὶ τε ἄλλων Γραμματικῶν βιοτίζομενος καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐρυθρέους (Περὶ ἴδεων σ. 399) λέγοντος : «Ἐκατοῖς δὲ Μιλήσιος, παρὸς οὖ δὴ μάλιστα ὡφεληται δὲ Ἡρόδοτος, καθαρὸς μὲν ἔστι καὶ σαφῆς, ἐν δέ τισι καὶ ἡδὺς οὐ μετρίως, τῇ διαλέκτῳ δὲ ἀκράτῳ Ἰάδι καὶ οὐ μεμιγμένη χροσάμενος οὐδὲ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ποιεῖται». ὑσκύτως καὶ δὲ μέγιστος τῶν Λυρικῶν Πίνδαρος ἐποίησε μὲν Δωριστή, ἥτο δὲ Αἰολέν τὸ γένος. Ἐτ τούτων καὶ ἄλλων λόγων, οὓς παραλείπω, οἷς μὴ λυπῶ ἡμᾶς μηδὲ ἐνοχλῶ δι' ἀδολεσχίας φιλολογικῆς, εὐνόητον καθίσταται ὅτι ή αὐστηρὸς τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διάκριτις δυσχερεστάτη ἡ μᾶλλον ἀδύνατος ἀποβίνει.

‘Αλλ’ ἔξ οσων ἔχομεν γνησίων λειψάνων ἐπάστης διαλέκτου ἔξαγεται, ὅτι ή μὲν Αἰολικὴ καὶ Δωρικὴ, ἐν χώραις ὄρεινοτέραις καὶ ἀνωμαλωτέραις λαλούμεναι, ὅσαν τραχεῖαι καὶ ἀνδρώδεις, ἥ δὲ Ἰωνικὴ καὶ Ἀττικὴ, ἐν ὄμηλωτέραις χώραις καὶ ὑπὸ γλυκύτερον κλίμαξ ἐπιχωριάζουσαι, ὅσαν μαλακαι καὶ ἀνειμέναι. Περὶ τοῦ γενικοῦ τούτου τῶν διαλέκτων χαρακτῆρος ὅδε καὶ δὲ Σχολιαστῆς Διονυσίου τοῦ Θρακὸς (Ἀνεκδ. Bekker σ. 662) ἀποφρίνεται : «Γινώσκειν δὲ χρὴ ὅτι τῶν Ἑλλήνων οἱ μέν εἰσι Δωριεῖς, οἱ δὲ Αἰολεῖς, οἱ δὲ Ἰωνεῖς, οἱ δὲ Ἀττικοί. Συμβεβηκίσας δὲ διὰ τούτων δηλούμεν ποιότητας καὶ γάρ οὗτοι τρόποις καὶ ἡδεῖς διαχέρευσιν ἀλλήλων. Δοκεῖ γάρ τὸ Δώριον ἀνδρωδέστερον τε εἶναι τοῖς βίοις καὶ μεγαλοπρεπές τοῖς φύσιγγοις τῶν πνευμάτων καὶ τῷ τῆς φωνῆς τάνῳ· τὸ Ἰωνικὸν δὲ ἐν πάσι τούτοις ἀναιμένον, χαῦνοι γάρ οἱ Ἰωνεῖς τὸ δὲ Ἀττικὸν εἴς τε δίκιταν καὶ φωνῆς ἐπιτέχνησιν ἀεὶ διαχέρει· τὸ δὲ Αἰολικὸν τῷ τε αὐστηρῷ τῆς διαίτης καὶ τῷ τῆς φωνῆς ἀρχαιοτρόπῳ, διὰ τοῦτο καὶ τὴν βιρύτητα τῶν τάνων καὶ τὴν ψιλότητα τοῦ πνεύματος ἔζηλωκετι». Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ γενικοῦ τῶν διαλέκτων χαρακτηρισμοῦ.

Τὸ πό μερικὴν δὲ ἔποψιν ή μὲν Αἰολικὴ διάλεκτος γλωσσολογικῶς τάσσεται ή ἀρχαιοτάτην πατῶν, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τὸν ἀρχαιοπρεπῆ τῆς ἀρχαιτύπου Ἑλληνικῆς γλώσσης χαρακτῆρα τηρήσασ, ἔξ οὐ καὶ πολλοὶ τῶν λεκτικῶν αὐτῆς τύπων πλείστα πρὸς τοὺς τῶν ἀδελφῶν Ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν ὑμουάζουσιν, ιδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς τῆς Σανσκρίτης καὶ τῆς Αζτεκικῆς, οἵνοι,

vinçati σανσκρ., ríkati αἰσλ., viginti λατ., εἴκοσι ἀπτ.
vatsa ”, rítos ”, vetus ”, ετος ”.
tva ”, τοῦ ”, tu ”, σὺ ”.

Συγχρή δὲ ἐν κύτῃ εἶναι ή γρῆσις τοῦ δίγχυρου, περὶ οὐ Διονύσιος ή Ἀλικαρνασσεύς (Ἀρχαιολ. Ρωμ. 1,20) σημειοῦται : «Σύνηθες ήν τοῖς ἀρχαιοῖς Ἑλλησιν ὡς τὰ πολλὰ προστιθέναι τῶν ὄνομάτων, ὅπόσαν αἱ ἀρχαι ἀπὸ φωνηέντων ἐγίνοντα, τὴν οὐ συλλαβήν ἐνι στοιχείῳ γραφούμενην, τοῦτο δὲ ἦν ὡσπερ γάμμα διττῶς ἐπὶ μίαν ὄρθην ἐπιζευγμένον ταῖς πλαγίαις, ὡς Φελένη καὶ Φάνης καὶ Φοῖκος καὶ Φανήρ καὶ πολλὰ τοιαῦτα». Περὶ δὲ τῆς ψιλότητος τοῦ πνεύματος ἐν κύτῃ Ἀπολλώνιος ὁ

Δύσκολος (Περὶ συνταξ. 38,27 Bekker) λέγει : «Οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες δακσύνουσι τὰ ἐν τῇ λέξει φωνήντα, Αἰολεῖς δὲ μόνον φιλοψήλουσι». Ἰδίᾳ τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου ἡτο καὶ ή βιρύτης τῶν τάνων, περὶ ης παρὰ μὲν Ἡροδιανῷ (206, 6) ἀναγνώσκομεν : «Οἱ Αἰολεῖς φευγούσι τὴν ὄξειν τάσιν πᾶσαν γάρ λέξιν ὑπὲρ μίαν συλλαβήν, παρὸ τὴν ὄξυτον, αὐτοὶ βιρύνουσι χωρίς τῶν προθέσεων καὶ τῶν συνδέσμων· ἐπὶ τούτων γάρ φιλάττουσι τὴν ὄξειν τάσιν, οἷον ἀνά, κατά, αὐτάρ, ἀτάρ.» Ο αὐτὸς καὶ ταῦτα διδάσκει (1184 Bekker) περὶ τῆς ἐν τῇ Αἰολικῇ διαλέκτῳ παντελοῦς ἐλλείψεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ : «Οτι ὑστερογενῆ εἰσι τὰ δυϊκά δηλον ἀφ' ὧν οὐ πᾶσαι αἱ διάλεκται ἔχουσι δυϊκά· ίδοις γάρ οἱ Αἰολεῖς οὐκ ἔχουσι δυϊκά, ὅθεν οὐδὲ οἱ Ρωμαῖοι, ἀποικοι ὄντες τῶν Αἰολέων, κέχρονται τῷ δυϊκῷ ἀριθμῷ.»

Τὸ δὲ Δωρικὴ διάλεκτος ίδια γνωρίσματα ἔχει 1) τὸν πλακτειασμόν, τὴν χρῆσιν δηλ., τοῦ μακροῦ αἱ ἀντὶ η καὶ προφορὰν αὐτοῦ διὰ πλατέος ητοι ἀγοικοῦ στόματος, Δαμάτηρ, ἀμέρα, χράτα, δάμος κ.τ.λ. 2) τὴν χρῆσιν τοῦ δίγχυρου, Φέργον, αἰρέν, Διρί κ.τ.λ. 3) τὴν χρῆσιν πολλάκις τοῦ τὸν σ ἀντὶ σ, ίδιᾳ ἐν τῇ συλλαβῇ τι προηγουμένου φωνήντος, πλούτιος, πλάτιος, τὸν κ.τ.λ. 4) τὴν χρῆσιν τοῦ σ ἀντὶ τοῦ θ, σάλλει, ἐσηκε, σιός, Λασάρι κ.τ.λ. 5) τὴν χρῆσιν τοῦ ρ, ίδιως ἐν τέλει λέξεως ἀντὶ τοῦ σ, τέρ (τίς), σιρό (θεός), πισσορ (πίθος) κ.τ.λ. 6) τὴν χρῆσιν τοῦ τελικοῦ αἱ καὶ οἱ ὡς μακροῦ, ἀρθρώποι, γριοσόφοι, τραπέζαι κ.τ.λ.

Τὴν δὲ Ἰωνικὴν διάλεκτον διακρίνειν 1) ὁ πλοῦτος καὶ ή ἀλλεπαλληλία τῶν φωνήντων, ἔξ ὧν ή θρυλούμενη μαλακότης, εὔροικ καὶ εὐφωνίκ αὐτής, ιεροῖσο, δόμοιο, κυάκεος, αἰτιώμαται, ἐτελείτο κ.τ.λ. 2) ή χρῆσις τοῦ η ἀντὶ τοῦ παρὸ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς μακροῦ α., κλισήη, ἀγορή, τριψικοτα, διηκόσια, θώρηκ κ.τ.λ. 3) ή ἀποθεὸλη τοῦ δίγχυρου καὶ ή ἀντικατάστασις αὐτοῦ ἐν μέρει δι' ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως, πτοιή, βασιλῆος, εἴαρ κ.τ.λ. Ή δὲ παρὸ τῷ Ουάρφ χρῆσις τοῦ δίγχυρου καὶ ἀλλαχοῦ μὲν μάλιστα δὲ ἐν ἀρχῇ λέξεων ἔαρ (ver), εἴδω (video), ἔιρνυμι (vestio), ἐστερος (vesper), οἰκος (vicus), οἰνος (vinnum) κ.τ.λ. εἰναι κυρίως αἰολική, διότι ὑπάρχει πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ή δόξα ὅτι τὰ δημητικὰ ἔπη ἐποιήθησαν ἀρχαιώς Αἰολιστί, ἔξιωνισθησαν δὲ ὑστερον κατὰ τὸν Σ'. π. Χ. αἰώνα.

Η Ἰωνικὴ διάλεκτος, εἰς ἀρχαῖαν τὴν Ὀμηρικὴν ἐπικήν καὶ γέαρ διατιφουμένη, εἶναι πολλὴ σπουδαιοτέρχ τῆς Αἰολικῆς καὶ τῆς Δωρικῆς, διότι ήτο ή κατ' ἔσχον ποιητικὴ γλώσση. Η Ὀμηρικὴ μάλιστα γλώσσα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρύσων μέχρι τοῦ ἐσχάτως μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ ὑπῆρχεν ὁ τύπος καὶ ὑπογραμμός συμπάντης τῆς ποιησεως, δι' οἱ καὶ ὄρθοτάτα περὶ τοῦ Ουάρφου ή Vitruvius (7 prael. 8) εἰπεν : «Homerus poetarum philologiaeque ommis dux fuit».

Η δὲ Ἀττικὴ προῆλθεν ἐν τῇ Ἰάδοσιν καὶ τῇ Δωριδός

ἐν μέρει, πούτου δ' ἔνεκα ἐτήρησεν ἐκ τῆς πρώτης τὴν μηλλακύτητα καὶ χάριν, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας παρέλαβε τὴν ἀνδροπρεπῆ βαρύτητα καὶ μεγαλοπρεπειαν. Οὕτω μορφωθεῖσα δὲν ἡδύνατο ἀλλ' ἢ νὰ ἐπικρατήσῃ πασῶν τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ νὰ καταστῇ σήτω γενικὴ καὶ κυρία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους γλώσσα. Ή Ἀττικὴ διάλεκτος ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καθόλου, τουάυτη δ' ἡτο δὲ καλλονὴ καὶ μεγαλοπρέπεια αὐτῆς, ὥστε καὶ τῶν θεῶν ἀξία ἐκριθῆ. Οὕτω τούλαχιστον ἀπεφήνατο Διονύσιος δὲ Ἀλικαρνασσεύς (Περὶ δειν. Δημοσθ. 23): « Ἡδη δέ τινων ἦκουσα ἐγὼ λεγόντων ὡς, εἰ καὶ παρὰ θεοῖς διαλεκτός ἐστιν ἡ τὸ τῶν ἀνθρώπων κέρχοται γένος, οὐκ ἄλλως δὲ βασιλεὺς ὁν αὐτῶν διαλέγεται θεός ἢ ὡς δὲ Πλάτων».

Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ἐν τῷ διακοσιετεῖ βίφ αὐτῆς (500—300 π. Χ.) δείκνυσι τρία στάδια ἀκμῆς, διὸ καὶ διαστέλλεται εἰς παλαιά, μέσην καὶ νέαν. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου, τῶν τραγικῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εύρυπίδου, τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν ῥητόρων Ἀντιφῶντος καὶ Ἀγδοκίδου· ἡ δὲ μέση ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος μετά τίνος ἥσπῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν, τοῦ Εενοφῶντος καὶ τοῦ Ἰσοκράτους· ἡ δὲ νέα ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῶν λοιπῶν ῥητόρων, ἔτι δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων κωμικῶν καὶ πεζογράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Πάντες οὗτοι οἱ συγγραφεῖς καὶ ὅσοι ἄλλοι ἔγραψαντο τὴν Ἀττικὴ διάλεκτην εἴναι οἱ κατ' ἔξοχὴν δόκιμοι, κλασικοί, ἡ δὲ γλώσσα αὐτῶν καλεῖται Ἀττικισμός.

Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος δικδιδόμενη ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ μάλιστα τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, προσελάμβανεν ὄσημέραι καὶ ξένα στοιχεῖα καὶ ἀφίστατο κατὰ μικρὸν τῆς παλαιᾶς αὐτῆς καθαρύτητος. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν γ' π. Χ. αἰώνα διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰσήχθη ἡδη καὶ παρὰ ξένοις καὶ ἀλλογλώσσοις λαοῖς, Σύροις, Φοίνιξ καὶ Αἰγυπτίοις, ἡ δὲ ἐστί τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπ' Ἀθηνῶν μετετέθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑπέστη ἐπαισθητὴν ἀλλοίωσιν καὶ παραμόρφωσιν καὶ ἡ τέως Ἀτθις ἐκλήθη Κοινὴ δὲ Ἐλληνικὴ διάλεκτος, ὡς δὲ Ἐλληνισμὸς ἀντικατέστησε τὸν Ἀττικισμόν. Ἐντεῦθεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς, ίδια παρὰ τῷ Μοίριδι, ἀντίκεινται Ἀττικοί καὶ Ἐλληνες, ὡς αἱδύναι Ἀττικοί, ἀρτοσαι Ἑλληνες· καὶ « ἐπιλυγαζόμενος Ἀττικοί, ἐπισκιαζόμενος Ἐλληνες » καὶ « ἔξην Ἀττικοί, ἔξων Ἐλληνες » καὶ « ἡδύναι Ἀττικοί, ἀκμάζειν Ἐλληνες· ἡδάσκειν δὲ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἀρχομένων ἡδῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἀττικοί », καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ. Η ἀλλοίωσις δὲ αὕτη καὶ παραμόρφωσις ἐπετάθη ἐν τοῖς μάλιστα ὅτε ἡδη καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐλευθερία ἀπώλετο, ἡ δὲ Ἐλλὰς ἐγένετο Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

« ἡμισν γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίρεται εἰρήνη Ζεὺς ἀνέρος, εἴτ' ἄρ μιν κατὰ δούλων ἡμαρτίησιν,» λέγει ὁ θεῖος Ομηρος ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ (P 332—333). «Ἐν τῇ Κοινῇ διαλέκτῳ ἔγραψαν οἱ ιστορικοί Πολύβιος,

Διόδωρος, Πλούταρχος, ὁ γεωγράφος Στράβων, Διονύσιος δὲ Ἀλικαρνασσεύς καὶ ἄλλοι. Τινὲς τῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ταύτης πειραθέντες νὰ μιμηθῶσι τοὺς Ἀττικούς, ως λ. χ. ὁ Λουκιανός καὶ ὁ Αἰδιανός, ἐκλήθησαν Ἀττικισταί, οἱ δὲ Ἕλληνιστι συγγράψαντες, ιδία δὲ Ἐθραῖοι, ως ὁ Ἰώσηπος, ὧνομάσθησαν Ἐλληνισταί, τὰ δὲ συγγράμματα αὐτῶν Ἐλληνιστικά, οἷς πρὸς τοὺς ἄλλους ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη.

« Ἀλλ' ἂν δὲ Ἑλληνικὴ γλώσσα διὰ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῆς εἰς ἔνας γλώσσαν καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ρωμαίων ἐν τῇ Ἑλλάδι σπουδαίαν ἀλλοίωσιν καὶ παρακυήν υπέστη, τὸ πακόν τοῦτο εἶναι ἀστραπῶν πάραβαλλόμενον πρὸς τὰς πακώσεις, ἃς υπέστη ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις. Διὰ τῆς διαυρέσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ εἰς Δυτικόν, ἡ ἔδρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετετέθη εἰς τὸ Βυζάντιον. Καὶ εἰργάσαντο μὲν πολλὰ ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἐν τοῖς Βυζαντίνοις χρόνοις, ἀλλὰ δεινοὶ πόλεμοι καὶ ἀλλοφύλων ἀδιάλειπτοι ἐπιδρομαὶ ἔξενεύρισκαν καὶ παραλύσαν αὐτόν, τὸν δὲ περιπετειώδη καὶ οἰζυρὸν τοῦτον τοῦ Ἑλληνισμοῦ βίον συνεβίωσεν ἀναγκαῖος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα, οὕτω δὲ εξεβρέβρωθη καὶ ἔξεργαλισθη. Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ἀπὸ τοῦ ἵ αἰώνος τοσούτον παραμεμορφωμένοι καὶ μιξοδέρεβαροι εἶναι, ὥστε δυσκόλως ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτοῖς ἔχην τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Ἐκ τῆς λειτουργίας δὲ ταύτης καὶ περικεκρυμένης γλώσσης προύκυψε τὸ δημῶδες ἡμῶν ιδίωμα, ὅπερ ἡρέστο ἀγαθῆ τύχη ἀποκαθιστάμενον καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἀπολαμβάνον αἰγλήν καὶ λαμπρότητα, πρώτου τοῦ ἀοιδήμου Ἀδριανοτίου Κορακῆ τὴν εἰς τοῦτο ὅδὸν διαγράζαντος καὶ διατεμόντος.

M. I. ΚΕΦΑΛΑΣ.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

•••

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

•••

Τὸ μέσον, οὗτονος χρῆσιν ποιεῖται ἡ ζωγραφική, ἵνα καταληπτὸν καταστήσῃ ὑγιῆν, ὅτι ἐν ταῖς συνθέσεσιν αὐτῆς τοῦτο ἡ ἐκεῖνο δέον νὰ θεωρηται ως ἀδρατον, εἶναι λεπτόν τι νέφος, ἐν ᾧ περικαλύπτει αὐτό ἀπὸ τῶν κοινῆ μετ' αὐτοῦ δρώντων προσδώπων.

Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τὸ νέφος τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁμηρού ἐλλήθη. Διέτι ὅταν ἐν τῇ βοῇ τῆς μάχης περιέρχηται εἰς τῶν σπουδαιοτέρων ἡρώων εἰς κίνδυνον, ἐξ οὐ σύδεμία ἀλλην ἡ θεία δύναμις ἀδύνατο αὐτὸν νὰ λυτρώσῃ, παριστησιν αὐτὸν ὁ ποιητὴς συγκαλυπτόμενον ὑπὸ τῆς προστάτιδος θεότητος διὰ πυκνῆς ὄμιζλης ἢ διὰ τῆς νυκτὸς καὶ οὕτως

*) "Ἔτε ἀριθ. 17, σελ. 323—324.